

מאת: מרים אהרוני

הַאוֹטוֹ שֶׁלְנוּ גָדוֹל וְרֹק,
הַאוֹטוֹ שֶׁלְנוּ נוֹסֵעַ רְחוֹק.
בְּבִקְרָה נוֹסֵעַ, בְּעֶרְבַּיִם הוּא שָׁב,
מוֹבִיל הוּא לְ"תְנוּכָה" בְּיָצִים וְחֵלֶב.

סיפר יאיר פסחי (עלון יפעת 1641, 17.6.1994):

קבוצת תלמידים מבית הספר היסודי ביסוד המעלה הגיעה לביקור במוזיאון. ערכתי להם סיור וסיפרתי את סיפורי הכלים והתמונות. כשעמדנו מול הצינור המפורסם של "האוטו שלנו" שעליו מתנוססות בגאון המילים "רמת-דוד גבת", אמרתי לילדים: "אתם רואים, זה האוטו שעליו כתבה פניה את השיר שכולכם מכירים: האוטו שלנו גדול וירוק..."

רותי, המורה של הילדים, התפרצה:

"מה זה, אני לא מאמינה שאתה אומר את זה!" – היא השתדלה לרסן את מחאתה הנרגשת – "השיר הזה הוא לא על האוטו שלכם, הוא על האוטו של נען! אבא שלי היה הנהג שלו. כולנו, כל הילדים של נען, גדלנו על הסיפור שלו! מה קורה כאן?!"... ניסיתי להרגיע אותה, בעיקר "לאֶפֶס" אותה ולהוציא לה מהראש את הסיפור השגוי שעליו גדלה – ולא כל-כך הצלחתי.

אחרי זמן לא רב פגשתי את תרזה פרסאי משריד, בתם של אילנה (קנטור) ואברהם דאוס. כשסיפרתי לה על המפגש עם רותי במוזיאון, פרצה תרזה בצחוק...

להלן סיפורם המרתק והמשעשע של השיר, הציור והלחן.

א. גיבור השיר

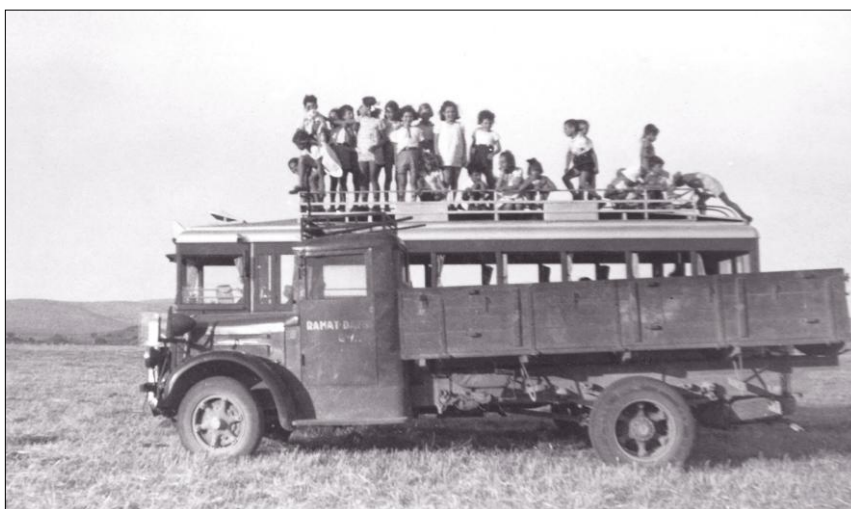
האוטו שלנו, 1940

חדי-העין יוכלו להבחין בלוגו המפורסם של חברת White בחזית הרכב, שמספרו M9258

"האוטו שלנו" היה משאית מתוצרת חברת "White Motor" האמריקאית, שנרכשה במשותף על ידי קבוצת השרון, עיינות וגבת בקיץ 1936. בעלון קבוצת השרון מיום "אלול תרצ"ו (28.8.1936) מדוברים החברים אודות הרכישה החדשה:

ב-11 לאבגוסט נחתם חוזה על ידינו עם חברת "וייט" ע"ד [על דבר] קניית מכונית משא לשלוש הקבוצות על סך 615 לא"י במזומנים. המכונה כבר הגיעה לארץ ומסדרים את ארגז המשא עליה. יש לקוות שהאוטו יהיה מוכן עם התחלת העבודה בכביש. את הכסף לקנייה זו אנו חושבים להשיג בבנק הפועלים בהלוואה לשנתיים ב-8% ריבית. הכביש שבו מדובר הוא הכביש בין גניגר לנהלל, שאודותיו יסופר באתר בנפרד.

לרכב הותקן, איפוא, "ארגז משא" ובו מושבים אחדים לנוסעים, וגם גג עם מנשא. בחלונות הותקנו וילונות ברזנט שניתן היה להפשילם. האוטו הרב-תכליתי שימש הן להסעת החברים לחיפה והן להובלת משאות, שהוטענו מאחור ועל הגג. אחד התפקידים החשובים של "האוטו שלנו" היה להוביל את כדי החלב ל"יתנובה" בחיפה, בטרם יחמיץ ויתקלקל – שהרי לא היתה אפשרות לשמור את החלב בקירור עד הגיעו למחלבה. מאותה סיבה צריך היה להוביל במהירות גם את ארגזי הביצים הטריות מהלולים. בשנות ה-30 כמעט שלא נראו בחצר הקיבוץ כלי רכב ממונעים, והאוטו הגדול היה אטרקציה יומית של הילדים, ללא מתחרים.

למעלה (קיי): ילדים על גג "האוטו שלנו" בשדה, חלונותיו פתוחים לרווחה (לפניו עומדת משאית פתוחה של רמת דוד)
למטה (חורף): האוטו שלנו עמוס נוסעים וחפצים, חלונות הברזנט סגורים

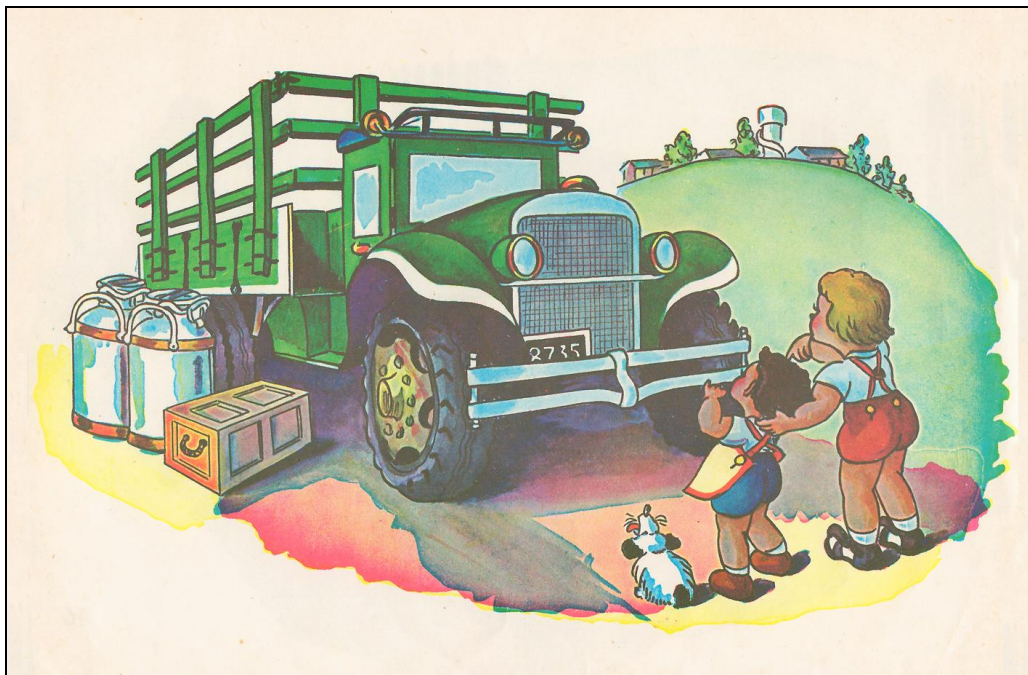
ב. השיר

העמסת כדי חלב על "האוטו שלנו" לשם שליחה ל"תנובה", קבוצת השרון 1939
עומד מימין: אברהם עדיני, קרוב לדלת הקבינה: דוד חורן ובתו הגר

פניה כתבה את חרוזי השיר הקצר לילדי גבת. כשאר שירי הספר "בוא אלי פרפר נחמד", מתאר גם השיר הזה את היומיום של ילדי הקיבוץ בפשטות ובצניעות, בלי זיוף ובלי צרימת שימוש במילות תואר מופרזות. הפשטות הזאת ממשיכה לדבר אל לב הילדים הקטנים בארץ עד היום, אף שעברו כבר כ-70 שנה מאז כתיבתו.

ג. האיור

איור השיר של פניה "האוטו שלנו" בספר "בוא אלי פרפר נחמד", הוצאת הקיבוץ המאוחד
המאיירת: אילזה

מאיירת שירי הספר "בוא אלי פֶרְפֶר נְחֻמְד", שראה בראשונה אור בהוצאת הקיבוץ המאוחד בשנת תש"ה (1945), היתה **אילֶזָה קנטור** – לימים **דאוס**. אילזה, ילידת פראג, עלתה לארץ בשנת 1939, ממש ברגע האחרון לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, והגיעה היישר לקיבוץ נען. מאחר שהיו לה ידי זהב, והיא ידעה לעשות כל מלאכה, נכנסה אילזה לעבוד בנפחות וריתוך במסגרייה במקום שני המסגרים שהתגייסו לצבא הבריטי. תפקידה העיקרי היה לתקן פרימוסים וכלי עבודה חיוניים. בשעות הפנאי ציירה ציורים נחמדים לילדי נען, הכינה קישוטי חג וגם השתתפה במקהלה, שעליה ניצח **אברהם דאוס** מרמת הכובש.

בשנת 1944 פנתה הוצאת הקיבוץ המאוחד אל אילזה בבקשה לאייר את שיריה של פניה מגבת לגיל הרך. אילזה היססה, כי לא ראתה את עצמה כציירת ולא היה לה ניסיון באיור ספרים. משקראה את החרוזים התמים והמקסימים, הסכימה לנסות. לילה אחר לילה היתה יושבת אחרי יום עבודה קשה ומציירת. כמו פניה, היתה גם אילזה נאמנה למציאות היום-יום הפשוטה של חצר הקיבוץ. על כל ציור ביקשה, וגם קיבלה, חוות דעת מילדי נען, שהעירו לה על כל פרט שלא היה נכון לפי דעתם.

ד. גבת או נען?

השיר "האוטו שלנו" נכתב איפוא על אוטו המשא הסגור של רמת-דוד-גבת, שהוביל ביצים וחלב ל"תנובה" בחיפה, אבל אוייר לפי משאית הסולמות הפתוחה של נען, שהובילה ביצים וחלב ל"תנובה" ברחובות... יאיר צדק, כמובן, אבל גם רותי לא יצאה לגמרי מאיפוס...

פניה, אילזה וגם אברהם דאוס

פניה היתה חברת גבת מיום עלייתה לארץ בשנת 1930 ועד מותה בגיל 42 ממחלת לב. **אילזה** הגיעה לגבת בשנת 1946 כמורה למלאכת יד וציור.

אברהם דאוס, בעלה של אילזה (זוכרים את המקהלה של נען?), הגיע כמובן יחד איתה והיה למורה למוזיקה של גבת. הם נענו לפנייתו של **מאיר איילי**, מנהל בית הספר הכריזמטי בגבת, שהיה מאושר למצוא במשפחה אחת שני מורים למקצועות חיוניים. בפילוג נשארה משפחת דאוס בגבת, אך זמן קצר לאחר מכן עברה לחפציבה.

ה. הלחן

אי אפשר לסיים את סיפור "האוטו שלנו" בלי כמה מילים על הלחן. לפי גירסה אחת חובר הלחן הידוע לשיר ילדים שוודי על ידי המלחין השוודי בן המאה ה-19 אדווין אריקסון. לפי גירסה אחרת, מקורו במארש צבאי גרמני מן המאה ה-15, והוא מושר עד היום כשיר עם גרמני. בצרפת משמש כיום הלחן החביב כהמנון תנועת הנוער של מפלגת הימין הלאומנית FN...

הסיפור על גלגולי הלחן לזמר העברי סופר בראשונה על ידי **אליהו הכהן** בתוכנית הרדיו "מי יודע" שהגיש בשנות ה-60. לפי הכהן, הלחן הותאם בראשונה לשיר "הוי ערש מולדת" של אהרון ליבושיצקי, ומשם התגלגל אל "האוטו שלנו". ואיך בכלל הגיע הלחן לארצנו? בראיונות שערך בשנות ה-60 עם כמה מתלמידי המחזורים הראשונים בגימנסיה הרצלייה, שמע מהם אליהו הכהן שצבי נשרי, המורה להתעמלות בגימנסיה, הביא אתו את הלחן בשובו מהשתלמות בסקנדינביה, והחל להשתמש בו בתרגילי ההתעמלות בשיעוריו.

עוד פרטים מרתקים על מנגינת השיר אפשר למצוא במאמר של **פרופ' דוד אסף** "[גלגולו של ניגון – איך נסע האוטו שלנו משוודיה לקיבוץ גבת ומה קרה לו בדרך](#)" בבלוג המצויין שלו עוני"ש (עונג שבת).

1. פרשנות השיר

תילי-תילים של פרשנויות נכתבו על "האוטו שלנו". לא פעם הפער בין הפרשנות לבין השיר המתוק מעורר השתאות.

הנה טעימה:

במאמר, המעניין כשלעצמו, "אנו אוהבים אותך מולדת" (יהדות חופשית – כתב-עת בנושאי יהדות הומניסטית חילונית, 2002), כותבת על השיר, האיור והלחן ההיסטוריונית, בת קיבוץ רביבים, ד"ר יערה בר-און:

האוטו שלנו (של הקולקטיב, לא של המשפחה) הוא אוטו מגויס (כמונו) למשימה ברורה (לבנות מדינה). האוטו הגדול, כגודל המטרה, בצבע הצמיחה (והפרחת השממה), נסע מבוקר ועד ערב, בשליחות ראשונה במעלה – להביא תוצרת חקלאית טרייה מן השדה לילדי ישראל – דרך "תנובה" כמובן.

[...] האוטו הגדול והירוק של תנובה, כמו הקופסה הכחולה של הקרן הקיימת, היה כלי בשירות המפעל הציוני – לתפארת מדינת ישראל. הוא הפך סמל לאומה בריאה החיה על יצרנותה. האיור, ובו ילדים דשני ירכיים בנאות דשא כפריות, ביטא את הדימוי הבריא, האנטי-גלותי, של ילדים שגדלו על ביצים עבריות ועל חלב עברי. [...] כל הילדים מתלבשים באותם בגדים – מכנסיים מצחיקים עם גומי וכתפיות [...] ואיפה אמא בצירוף? למה היא השאירה את הילדים לבד?

[...] העובדה שהלחן הושאל משיר עם שוודי לא קלקלה את הייחודיות הישראלית. האוטו של תנובה, הקיבוץ והמושב, העבירו את היסודות הזרים האלה גלגול וגיוור. מרגע שניטעו בקרקע העברית, הפכו לחלק בלתי נפרד מתבנית נוף מולדתנו. היהודים החדשים, אידיאליסטים חסוני שרירים, המירו ספרי תפילה וחשבונות בחרב ובאָת, ידיים מעודנות בזרועות שזופות ושרוטות ובעור רגליים עבה ויבש. הם יצרו בין כדי החלב וארגזי הביצים ישראליות מובנת מאליה.

ואידך זיל גמור...

מרים אהרוני,
חוה"מ סוכות תשע"ב (2011)